

Generální prevence

V rámci prevenční povinnosti lze, od osoby mající ve své péči nezletilé děti, které přivádí do kontaktu s osobou trpící duševní chorobou projevující se nepředvídatelnými výbuchy emocí spojenými někdy s destruktivním chováním vůči věcem a nejméně jednou i s fyzickým násilím vůči lidem, požadovat, aby tato osoba provedla taková opatření, která by byla způsobitelná nebezpečí vzniku konfliktu mezi osobami, majícími ve své péči a osobou, trpící duševní poruchou, alespoň minimalizovat, ne-li zcela odvrátit.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 755/2015, ze dne 26.1.2017)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) A. V., b) A. V., c) A. V. a d) A. V., všech zastoupených JUDr. R.M., advokátem se sídlem v L., proti žalované V. H., zastoupené JUDr. L.H., advokátem se sídlem v Ú.n.O., za účasti České pojišťovny a. s., se sídlem v P., jako vedlejší účastnice na straně žalované, o zaplacení 830.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Ústí nad Orlicí pod sp. zn. 6 C 98/2013, o dovolání všech žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 10. 2014, č. j. 21 Co 317/2014-112, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 10. 2014, č. j. 21 Co 317/2014-112, a rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 13. 5. 2014, č. j. 6 C 98/2013-79, se zrušují a věc se vrací okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Ústí nad Orlicí rozsudkem ze dne 13. 5. 2014, č. j. 6 C 98/2013-79, zamítl žalobu o zaplacení 240.000,- Kč žalobci a), 240.000,- Kč žalobkyni b), 175.000,- Kč žalobkyni c) a 175.000,- Kč žalobkyni d), a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobci a) a b) si se žalovanou domluvili několikadenní hlídání svých dětí A. [žalobkyně c)] a A., které mělo proběhnout na chalupě žalované v T., ale nakonec obě děti zůstaly v domě žalované v J. nad O., kde v tu dobu pobýval na návštěvě i syn žalované R. L. Ten 13. 6. 2012 po předchozí slovní rozepři nejdříve fyzicky napadl svou matku, udeřil ji do hlavy, kopal do ní a smýkal s ní po zemi a poté, co se dokázala vymanit a odvést nezletilou A. do bezpečí, několika ranami dřevěnou tyčí do hlavy usmrtil pětiletého A. Spouštěčem násilí byla přítomnost dětí v domě a jednání matky, která narušila jeho soukromí, protože však jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti byly v době činu zcela vymizelé, bylo trestní stíhání zastaveno. R. L., kterému bylo v době útoku 42 let, trpí hebefrenní schizofrenií s postpsychotickým defektem osobnosti, což žalobcům nebylo známo, ve svém okolí byl vnímán jen jako podivínská osoba. Pro svou duševní poruchu byl opakovaně hospitalizován, pravidla léčby nedodržel, často, zejména pod vlivem alkoholu, byl agresivní, ničil věci a demoloval své obydlí a jednou fyzicky napadl i členy rodiny. Žalovaná mnohokrát konzultovala své obavy z nebezpečnosti svého syna pro okolí s psychiatry, žádný výstup z toho však nevzešel. Soud dospěl k závěru, že žalovaná ve smyslu § 420 odst. 1 obč. zák. neporušila právní povinnost generální prevence podle § 415 obč. zák. a za škodu usmrcením není odpovědná, protože nemohla předpokládat, že její syn by byl schopen zabít dítě. Daný incident byl zcela nepochopitelný a nečekaný pro běžného člověka, který nemá hlubší pochopení podstaty schizofrenie jakožto nemoci, která se projevuje impulzivním a náhlým jednáním bez zjevné příčiny. Jednalo se o shodu okolností, v níž nelze shledat právní odpovědnost za mimořádně tragický následek. Na rozdíl od případů, kdy dospělý nechá dítě pohybovat se v nebezpečném prostředí kolem silnice, železnice či otevřené jímky a kdy běžná lidská představitost vnímá hrozící nebezpečí, šlo v dané věci o situaci, v níž si žalovaná nemohla představit, že její syn je

schopen usmrtit dítě, a nemohla si tak být vědoma takového nebezpečí.

Krajský soud v Hradci Králové k odvolání žalobců rozsudkem ze dne 8. 10. 2014, č. j. 21 Co 317/2014-112, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Dovedil, že soud prvního stupně provedl řádné a úplné dokazování a že jeho skutkové i právní závěry jsou správné. Aby bylo možno usuzovat na porušení právní povinnosti vyplývající z ustanovení § 415 obč. zák., musely by v daném případě existovat konkrétní okolnosti, které by vyžadovaly provedení určitých opatření k zamezení či snížení možnosti způsobení újmy na zdraví. Toto ustanovení ale neukládá povinnost předvídat každý v budoucnu možný vznik škody; takový požadavek by se rovnal objektivní odpovědnosti, kterou z principu generální prevence vyvodit nelze. U R. L. se sice projevovala agresivita, ale převážně jen vůči věcem, nebylo prokázáno, že by někdy napadl malé dítě, žalovaná proto neměla z čeho poznat hrozbu takového útoku. Ani odborní lékaři ji na tuto možnost neupozornili a neshledali také důvod pro jeho umístění ve zdravotnickém zařízení. Nelze tak u ní shledat zavinění ani ve formě nevědomé nedbalosti, protože i při vědomí všech okolností zdravotního stavu svého syna a jeho projevů nemohla vědět a předvídat, že k takovému útoku dojde.

Rozsudek odvolacího soudu napadli žalobci dovoláním, jehož přípustnost dovozují na základě § 237 o.s.ř. tím, že se odvolací soud při řešení otázky aplikace ustanovení § 415 obč. zák. odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Lze jistě souhlasit s tím, že nelze nikomu ukládat povinnost předvídat každý (jakýkoli) v budoucnu možný vznik škody, v daném případě však žalovaná napadení a smrt svěřené osoby předvídat mohla a měla. Již dříve projevovala obavu o vlastní zdraví i o zdraví ostatních členů rodiny, byla seznámena s tím, že její syn je postižen vážnou a nevléčitelnou duševní poruchou a měla přímou a opakovanou zkušenost s násilnými projevy v jeho chování. Atak jeho choroby pro ni proto nemůže být nijak výjimečnou a překvapivou skutečností, aby s ní nemohla předem počítat. Při styku s takovou osobou je zapotřebí vykazat zvýšenou míru opatrnosti, ještě vyšší stupeň pozornosti je navíc nutné vyžadovat v případě svěřeni nezletilých dětí do péče. Sama přítomnost R. L. vytvářela pro malé děti nebezpečné prostředí, čehož si žalovaná měla být vědoma, obzvláště když nemocného znala nejdůvěrněji. V takovém případě a za takových okolností nebezpečí předvídat měla a mohla, svou povinnost generální prevence tak porušila. Vzhledem k tomu dovolatelé navrhuji, aby byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými - účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť výklad ustanovení § 415 obč. zák. o tzv. generální prevenci nebyl v daných skutkových souvislostech dovolacím soudem dosud řešen. Dovolání je důvodné.

Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Vzhledem k ustanovení § 3079 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014 (dále též jen „o. z.“), posuzuje se věc podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“).

Podle § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

Podle § 415 obč. zák. každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.

Zákonný požadavek tzv. generální prevence, jehož nedodržení představuje porušení právní povinnosti ve smyslu § 420 odst. 1 obč. zák., stanoví každému povinnost zachovávat takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat a který – objektivně posuzováno – je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku. Je totiž povinností každého chovat se tak, aby nezpůsobil škodu. Toto ustanovení předpokládá běžnou míru opatrnosti odpovídající obvyklým poměrům v dané konkrétní situaci, nikoliv však již bezbřehou povinnost předvídat a předcházet veškerým v budoucnu možným škodám (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 5030/2007, publikovaný pod C 8356 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek NS, C. H. Beck, dále též jen „Soubor“). Nepočíná-li si někdo v souladu s takto obecně stanovenou právní povinností, chová se protiprávně a postihuje ho za to – za splnění dalších předpokladů – občanskoprávní odpovědnost za škodu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 618/2001, Soubor C 1725).

Odvolací soud své rozhodnutí založil na závěru, že žalovaná svou prevenční povinnost při hlídání nezletilých dětí žalobců neporušila, neboť hrozbu fyzického útoku svého syna nemohla z ničeho dovodit; agresivita jejího syna byla nepředvídatelná a v předchozí době zaměřená převážně vůči věcem, nikdy proti malému dítěti, přičemž ani vyjádření odborných lékařů nemohlo žalovanou dostatečně varovat. Svou argumentaci opřel soud o judikatorně ustálený obecný závěr, že ustanovení § 415 obč. zák. předpokládá běžnou míru opatrnosti a nikoliv bezbřehou povinnost předvídat a předcházet veškerým škodám v budoucnu, nedocenil ovšem, že ona „běžná míra opatrnosti“ musí vždy odpovídat obvyklým poměrům v dané konkrétní situaci. I když odvolací soud pracuje s pojmy generální prevence, odpovídají jeho úvahy spíše požadavkům náležitého dohledu nad osobou, která není schopna rozpoznat a ovládnout nebezpečnost svého chování ve smyslu § 422 obč. zák. Měla-li by žalovaná za újmu vyvolanou smrtelným zraněním odpovídat namísto syna, který neměl deliktní způsobilost, posuzovalo by se její počínání ve smyslu tohoto ustanovení skutečně jen ve vztahu k jeho závadné činnosti a tomu, zda byla schopna nad svým synem vykonávat dostatečný dohled, jímž by předešla tragickému následku. Požadavek plynoucí z ustanovení § 415 obč. zák. při zajištění řádné péče o svěřené děti je však poněkud širší a nezahrnuje pouhý dohled nad nesvéprávnou osobou, nýbrž i další opatření, která bylo třeba učinit, aby hlídání proběhlo bez problémů a zejména bez újmy na straně dětí.

Odvolací soud velmi pečlivě zvažoval všechny okolnosti případu a zodpovědně hodnotil, zda žalovaná měla možnost předvídat konflikt se synem a předejít tragickému následku. Jeho úvaha by mohla být správná v běžných poměrech vzájemného soužití žalované se synem, opomíjí však výjimečnou okolnost, jíž bylo přivedení malých dětí do trvale konfliktního prostředí. Přes podrobné zdůvodnění různých aspektů věci zůstala opomenuta žalobci tvrzená dohoda, že děti budou hlídány na chatě, nikoliv v trvalém bydlišti žalované, kde se v tu dobu vyskytoval její syn, resp. že žalovaná se změnou seznámila rodiče v okamžiku předání, kdy již neměli možnost na nastalou situaci adekvátně reagovat a zařídit si hlídání dětí jinak. V takovém případě ovšem žalovaná porušila závazek vůči rodičům ohledně místa, kde se budou děti zdržovat, převzala nad svěřenými malými dětmi i za těchto okolností odpovědnost a tím vzala na sebe povinnost zabezpečit, aby nedošlo k újmě na jejich zdraví. Žalovaná byla již dříve odborníky seznámena s nemocí svého syna a s jejími projevy měla dlouhodobé osobní zkušenosti, neboť se často stávala terčem jeho urážlivého chování a slovního napadání v době, kdy u ní přebýval, a opakovaně projevovala vůči lékařům obavy z jeho násilného a nepředvídatelného počínání, k němuž vůči blízkým osobám již v minulosti došlo. Přesto umožnila kontakt svého syna s dětmi, a i když byla sama první obětí jeho fyzického útoku a snažila se následně děti zachránit, nemění to nic na závěru, že přivedením dětí do zcela nevhodného prostředí porušila obecnou prevenční povinnost chránit zdraví a život svěřených osob.

Lze přisvědčit odvolacímu soudu, že žalovaná zřejmě nemohla předvídat, kdy a z jakých příčin se

začne její syn projevovat agresivně vůči svému okolí a že při jakémsi souběhu okolností může dokonce usmrtit dítě, to ovšem neznamená, že splnila vše, co lze v rámci prevenční povinnosti požadovat od osoby mající ve své péči nezletilé děti, které přivádí do kontaktu s osobou trpící duševní chorobou projevující se nepředvídatelnými výbuchy emocí spojenými někdy s destruktivním chováním vůči věcem a nejméně jednou i s fyzickým násilím vůči lidem. Podle názoru dovolacího soudu žalovaná vzhledem ke svým předchozím zkušenostem mohla a měla riziko konfliktu či případné agrese předpokládat, neboť jednak věděla, že právě ona bývá spouštěčem emocionálních výbuchů svého syna, jednak i tvrzená dohoda o odděleném pobytu dětí svědčí o její jisté obavě, jak kontakt syna s hlídanými dětmi proběhne. Byť jistě nemohla dohlédnout všech konkrétních rizik, byla povinna provést taková opatření, která by byla způsobilá nebezpečí vzniku konfliktu alespoň minimalizovat, ne-li zcela odvrátit. To platí obzvláště pro případ, že skutečně nedodržela dohodu s rodiči usmrčeného chlapce, že děti bude hlídat v místě, kde se její syn nevyskytoval, a kdy tuto základní pojistku před hrozbou konfliktu svévolně porušila. Žalovaná proto nedostala povinnosti obecné prevence ve smyslu § 415 obč. zák. a podle § 420 obč. zák. odpovídá žalobcům za škodu způsobenou usmrcením jejich syna.

Pro úplnost lze dodat, že takový výklad rozsahu povinnosti tzv. generální prevence v této velmi specifické situaci sleduje legislativní trend a koresponduje se zásadou velící poskytnout větší míru ochrany před riziky plynoucími z ujetí se osoby s nebezpečnými vlastnostmi, jak ji od 1. 1. 2014 výslovně upravuje ustanovení § 2923 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku. Nový kodex, který se v dané věci vzhledem k přechodnému ustanovení § 3079 odst. 1 neuplatní, zde stanoví, že povinnost hradit újmu společně a nerozdílně s osobou nebezpečných vlastností má ten, kdo se takové osoby vědomě ujme (bez její nutné potřeby jí poskytne útulek nebo jí svěří určitou činnost, ať již v domácnosti, provozovně či na jiném podobném místě), jestliže tato osoba způsobila škodu (újmu) v takovém místě nebo při této činnosti pro svoji nebezpečnou povahu. Jde vlastně o zvláštní případ prevenční povinnosti postavený do objektivní roviny, bez ohledu na zavinění a na porušení právní povinnosti, u něž se ani nepředpokládá schopnost povinné osoby předvídat rozsah rizik ze strany osoby, která vykazuje potenciálně nebezpečné vlastnosti a již se ujala. I když nyní aplikované ustanovení § 415 obč. zák. na takto objektivním principu postaveno není, je opodstatněn vysoký požadavek na předvídatost osob, které převzaly do dočasné péče nezletilé děti.

Ze všech těchto důvodů shledal Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu nesprávným, proto jej zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.); protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí také pro rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první a druhá o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)

- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělků \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)